
REGERINGSKANSLIET

Finansdepartementet

Sveriges konvergensprogram 1998-2001

December 1998

I Inledning

Sunda offentliga finanser är en förutsättning för uthållig ekonomisk tillväxt och hög sysselsättning. Den stabilitets- och tillväxtpakt som överenskommit i Europeiska rådet syftar till att säkerställa en varaktig budgetdisciplin i den tredje etappen av EMU. Pakten innebär en förstärkt övervakning av de offentliga finanserna i samtliga medlemsstater. Som ett led i denna övervakning skall medlemsländerna enligt rådets förordning (EG) 1466/97 avge stabilitets- eller konvergensprogram. Dessa skall enligt finansministrarnas deklaration från den 1 maj 1998 lämnas före utgången av år 1998. Konvergensprogrammen avser de länder som inte inför den gemensamma valutan. Rådet har antagit särskilda riktlinjer för programmets form och innehåll.

Föreliggande program är baserat på den bedömning av den ekonomiska utvecklingen och den inriktning av den ekonomiska politiken som presenterades i budgetpropositionen för 1999 som förelades riksdagen i oktober 1998. Med hänsyn till den information som därefter inkommit, främst vad avser den internationella utvecklingen, har bedömningen dock reviderats på viktiga punkter. Socialdemokraterna, Centerpartiet och Miljöpartiet de gröna står bakom konvergensprogrammet. Konvergensprogrammet innebär inget ställningstagande eller åtagande vad avser den gemensamma valutan.

II Utgångspunkter för den ekonomiska politiken

Svensk ekonomi har sedan föregående konvergensprogram presenterades i juni 1995 återvunnit sin styrka, och grunden har lagts för en hög och uthållig tillväxt. Genom ett mycket omfattande konsolideringsprogram har ett underskott i de offentliga finanserna på mer än 10 procent av BNP år 1994 vänts till ett överskott på nära 2½ procent av BNP år 1998, mätt enligt de svenska nationalräkenskapernas definition. (Mätt enligt det europeiska nationalräkenskapssystemets (ENS) definition beräknas överskottet år 1998 uppgå till 1,5 procent av BNP.) Den konsoliderade bruttoskulden minskar snabbt som andel av BNP. Inflation och inflationsförväntningar har bringats ned till en varaktigt låg nivå. Sammantaget har detta skapat förutsättningar för en nedgång i räntorna.

Den ekonomiska politiken är inriktad på att bibehålla stabila makroekonomiska villkor för att lägga grunden för en fortsatt god ekonomisk tillväxt. Därmed skapas förutsättningar för en ökad sysselsättning och reducerad arbetslöshet. Ett mål är att andelen sysselsatta i befolkningen i åldrarna 20-64 år skall öka till 80 procent år 2004.

En central del i denna politik är att bibehålla en fast kontroll över de offentliga finansernas utveckling. Den svenska erfarenheten visar att medelfristiga mål för offentligt sparande och skuldutveckling därvid spelar en central roll. Det medelfristiga målet är ett överskott på motsvarande 2 procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel. Därigenom skapas en god marginal för att vid en framtida konjunkturavmattning kunna undvika alltför stora underskott. Ett viktigt led i att uppnå detta mål är den striktare budgetprocess som tillämpas sedan 1997, med bl.a. av riksdagen fastställda tak för de offentliga utgifterna. Enligt stabilitets- och tillväxtpakten skall medlemsstaterna eftersträva offentliga finanser som i ett medelfristigt perspektiv befinner sig nära balans eller i överskott.

Penningpolitiken utformas självständigt av Riksbanken utifrån ett övergripande mål om prisstabilitet, definierat som att ökningen i konsumentprisindex skall uppgå till 2 procent per år med ett toleransintervall på en procentenhet uppåt och nedåt.

I syfte att stärka trovärdigheten för prisstabilitetsmålet träffades under föregående mandatperiod en uppgörelse mellan fem partier i riksdagen om en ökad självständighet för Riksbanken. Riksdagen har under hösten 1998 tagit de beslut om grundlagsändringar som uppgörelsen förutsatte. Lagändringen innebär bl.a. att prisstabilitetsmålet lagfästs och att ett instruktionsförbud gentemot Riksbanken införs samt att avsättning av riksbankens ledning försvåras. De genomförda förändringarna är i linje med vad som lagts fast i Maastricht-fördraget.

Riksdagen har beslutat att Sverige inte bör införa euron då den tredje etappen av EMU inleds. Dörren hålls dock öppen för ett senare svenskt inträde i valutaunionen. För att bevara handlingsfriheten skall Sverige även i fortsättningen uppfylla de ekonomiska villkoren för fullt medlemskap i valutaunionen. För att öka kunskapen och stimulera en bred debatt om ett svenskt deltagande i den tredje etappen av EMU har ett omfattande och opartiskt informations- och folkbildningsarbete påbörjats. Ett beslut om deltagande i valutaunionen skall underställas det svenska folket för prövning i riksdagsval eller folkomröstning.

III Finanspolitiken

Den offentliga sektorns finansiella sparande uttryckt som andel av BNP har sedan år 1994 stärkts med 12½ procentenheter. Merparten av denna förstärkning, drygt 8 procentenheter, har skett på utgiftssidan, varav minskade ränteutgifter svarar för knappt en procentenhet.

Tabell 1 Offentliga finanser

Procent av BNP

	1994	1995	1996	1997	1998
Inkomster	59,7	59,6	63,7	62,8	64,1
Skatter	49,8	49,9	54,1	54,2	55,6
Övriga inkomster	9,9	9,7	9,6	8,6	8,5
Utgifter	70,0	67,3	65,8	63,9	61,7
Transfereringar	33,0	31,5	30,3	29,0	28,5
Konsumtion och investeringar	30,2	28,7	28,3	28,3	27,4
Räntor	6,8	7,1	7,2	6,6	5,9
Finansiellt sparande	-10,3	-7,8	-2,1	-1,1	2,4
Staten	-11,7	-8,9	-3,2	-1,3	1,0
Ålderspensionssystemet	1,6	1,2	1,0	0,6	1,3
Kommunerna	-0,2	-0,1	0,2	-0,4	0,0
Finansiellt sparande enligt ENS	..	..	-3,5	-0,8	1,5
Konsoliderad bruttoskuld	79,3	78,0	77,2	76,6	74,2
Nettoskuld	21,9	23,6	20,3	21,7	19,4
BNP, nivå mdkr	1 531	1 650	1 688	1 739	1 808

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Sparandeförbättringen kan endast till ringa del förklaras av konjunkturutvecklingen eller andra tillfälliga faktorer. Det underliggande eller strukturella sparandet beräknas mellan 1994 och 1998 ha stärkts med motsvarande knappt 10 procent av BNP, främst som en effekt av det konsolideringsprogram med åtgärder motsvarande 8 procent av BNP som genomfördes under dessa år.

Tabell 2 Förändring av den offentliga sektorns finansiella sparande

Procent av BNP

	1995	1996	1997	1998
Totalt förändring	2,6	5,7	1,0	3,5
Kapitalinkomster och ränteutgifter	-0,4	-0,4	0,0	0,6
Konjunktoreffekter	-0,2	0,5	0,0	0,9
Periodisering av skatteinkomster	0,2	1,2	-1,2	1,2
Statens köp och försäljning av fastigheter	0,2	0,4	-0,8	1,1
Förändring i strukturellt sparande	2,8	3,9	3,0	-0,4

Källa: Finansdepartementet.

Det finns flera skäl för att Sverige även framöver bör ha ett sparandeöverskott i offentlig sektor.

- Den offentliga bruttoskulden bör reduceras för att långsiktigt stärka förtroendet för den svenska ekonomin och minska de offentliga finansernas känslighet för räntesvängningar.
- Den skuld och därmed räntebetalningar som lämnas till framtida generationer bör nedbringas av rättviseskäl.
- Den offentliga nettoställningen behöver stärkas inför de stigande anspråk på den offentliga sektorn som kan väntas i takt med att andelen äldre i befolkningen ökar.
- De offentliga finanserna har en förhållandevis hög grad av konjunkturkänslighet. Med ett överskott under en normalkonjunktur skapas utrymme för att kunna låta de automatiska stabilisatorerna verka i en konjunkturförsvagning.

Mot denna bakgrund beslutade riksdagen år 1997 om ett medelfristigt mål för de offentliga finanserna med innebörden att den offentliga sektorns finansiella sparande skall uppgå till 2 procent av BNP sett som genomsnitt över en konjunkturcykel. Målet skulle uppnås genom en gradvis anpassning så att sparandet under år 1999 uppgår till 0,5 procent av BNP och år 2000 till 1,5 procent av BNP. Målen för dessa år gäller vid den tillväxt som kalkylerades i 1997 års ekonomiska vårproposition. Om tillväxten av konjunkturmässiga skäl väsentligt skulle avvika från denna skall motsvarande avvikelse från de angivna målen tolereras. I syfte att stärka förtroendet för den svenska ekonomin har riksdagen hösten 1998 beslutat att höja målet för år 2000 till ett överskott i de offentliga finanserna på 2,0 procent av BNP. Med ett överskott av den angivna storleken kommer den offentliga sektorns finansiella nettoskuld att reduceras påtagligt.

Eftersom det medelfristiga målet avser det offentliga sparandet sett över en konjunkturcykel kan det faktiska sparandet understiga 2 procent av BNP i en konjunkturfas där det finns förhållandevis mycket lediga resurser i ekonomin, men skall i gengäld överstiga 2 procent av BNP i högkonjunkturfaser. Den nivå det offentliga sparandet skall nå upp till ett enskilt år är således betingat av konjunkturläget, vilket ger utrymme för de automatiska stabilisatorerna att verka. På så vis är det möjligt att undvika en finanspolitik som förstärker konjunktursvängningarna. Ett medelfristigt mål om ett överskott i den offentliga sektorn motsvarande 2 procent av BNP bör även kunna vara förenligt med att i viss utsträckning föra en aktiv finanspolitik i syfte att dämpa konjunktursvängningarna, utan att riskera alltför stora underskott i lågkonjunktur.

En anpassning av det offentliga sparandet till konjunkturutvecklingen förutsätter att utgiftsutvecklingen är under kontroll och att finanspolitiken därigenom får en hög grad av trovärdighet. Ett centralt mål för budgetpolitiken är att hålla utgifterna under de utgiftstak som riksdagen fastställt. Sedan

budgeten för år 1997 tillämpas nya och striktare regler för den statliga budgetprocessen. Dessa innebär bl.a. att riksdagen i anslutning till regeringens ekonomiska vårproposition fastställer nominella utgiftstak för de samlade statliga utgifterna, exklusive räntebetalningar. Sådana utgiftstak har fastställts för åren 1998-2001 och innebär att de takbegränsade utgifterna högst får stiga med 6½ procent under den kommande treårsperioden. De fastställda utgiftstaken får inte överskridas utan att riksdagen fattar beslut därom.

Utgifterna hölls under utgiftstaket med god marginal år 1997. För år 1998 visade det sig under hösten finnas en viss risk för att taket skulle överskridas. För att undvika detta har åtgärder vidtagits för att minska vissa utgifter. Om utgiftstaket för år 1999 hotar att överskridas kommer åtgärder att vidtas för att begränsa de statliga utgifterna.

För kommuner och landsting gäller fr.o.m. år 2000 ett s.k. balanskrav som innebär att kostnader och intäkter måste balansera. I praktiken är, vid ett givet skatteuttag, därmed även den kommunala sektorns utgiftsram begränsad. De ekonomiska förutsättningarna skiljer sig dock väsentligt mellan olika kommuner och landsting, bl.a. till följd av befolkningsförändringar.

Finanspolitikens inriktning bestäms inte enbart utifrån det aktuella konjunkturläget. Även den underliggande tillväxten och arbetsmarknadens funktionssätt är av vikt. Lönebildningen spelar därvid en särskilt betydelsefull roll. Med en väl fungerande lönebildning och en bättre fungerande arbetsmarknad höjs den nivå på produktionen som är förenlig med bibehållen låg inflation, vilket också avspeglas i starkare offentliga finanser. En statlig utredare har nyligen till regeringen överlämnat förslag till förändringar i de regler som kringgärdar avtalsförhandlingarna, bl.a. en förstärkt medlingsfunktion och vissa begränsningar i konflikträtten.

En svag tillväxt som betingas av strukturella problem får inte leda till en svagare finanspolitik. En viktig del i en strategi för ökad tillväxt är den omfattande satsning på utbildning som nu genomförs. En annan central faktor för tillväxten är utformningen av skattesystemet. Till följd av den goda utvecklingen av de offentliga finanserna kan det under de kommande åren skapas ett utrymme för vissa förändringar i skattesystemet. Regeringen har därför bjudit in företrädare för samtliga riksdagspartier för överläggningar om skattepolitikens framtida inriktning. En utgångspunkt i denna översyn är att skattesystemet skall präglas av enkelhet och likformighet med breda skattebaser och låga skattesatser.

IV Prognos för de kommande åren

De realekonomiska förutsättningarna

Konsolideringen av de offentliga finanserna och stabila monetära förhållanden har lagt grunden för en god tillväxt i produktion och sysselsättning under de närmaste åren. Den internationella avmattning som nu avtecknar sig uppvägs delvis av en stark utveckling av den inhemska efterfrågan. Den svenska BNP-tillväxten beräknas uppgå till 2,2 procent år 1999 och runt 2½ procent under åren 2000 och 2001.

I anslutning till budgetpropositionen för 1999 redovisade regeringen i oktober 1998 sin bedömning av den ekonomiska utvecklingen t.o.m. år 2001. Den information som därefter inkommit, särskilt vad avser den internationella utvecklingen, har föranlett en viss nedrevidering av prognosen för tillväxten de närmaste två åren.

Den ekonomiska krisen i bl.a. Asien och oron på de finansiella marknaderna har skapat en betydande osäkerhet i bedömningen av den internationella utvecklingen. Prognosen förutsätter en stabilisering i det internationella finansiella systemet och att det under år 1999 sker en försiktig återhämtning i bl.a. den japanska ekonomin som sedan successivt förstärks under år 2000 och 2001. Allt fler tecken tyder på en avmattning av tillväxten i USA samtidigt som tillväxtutsikterna i EU-området dämpas något. För år 1999 beräknas BNP-tillväxten för OECD-området uppgå till cirka 1½ procent och för EU-området till 2¼ procent.

Gynnsamma monetära förhållanden och starkare offentliga finanser skapar förutsättningar för en förhållandevis god tillväxt i de europeiska länderna under prognosperioden. För EU-länderna beräknas tillväxten uppgå till 2½ procent åren 2000 och 2001. För OECD-området i sin helhet antas tillväxten uppgå till drygt 2 procent per år.

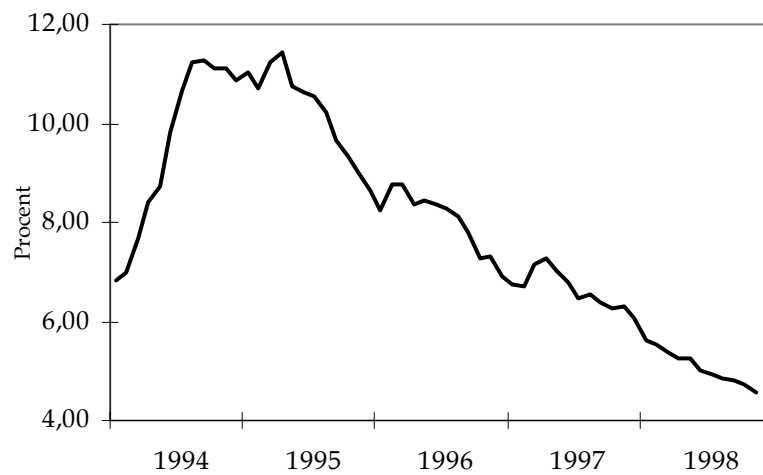
För den svenska ekonomin finns goda förutsättningar för en förhållandevis hög tillväxt under de närmaste åren. Den tioåriga obligationsräntan har bringats ned till sin lägsta nivå på flera decennier, samtidigt som räntemarginalen mot euroområdet har reducerats till cirka 0,4 procentenheter. Inflationstakten är stabilt låg. Under loppet av 1998 har konsumentpriserna t.o.m. fallit något, vilket dock delvis kan förklaras av tillfälliga faktorer, bl.a. förändringar i vissa skatter och subventioner. Den underliggande inflationstakten bedöms ligga runt 1 procent. Under loppet av år 1999 beräknas konsumentprisindex öka med drygt 1 procent. Den låga inflationen har möjliggjort för Riksbanken att vid fyra tillfällen sänka styrräntan med sammantaget 0,75 procentenheter.

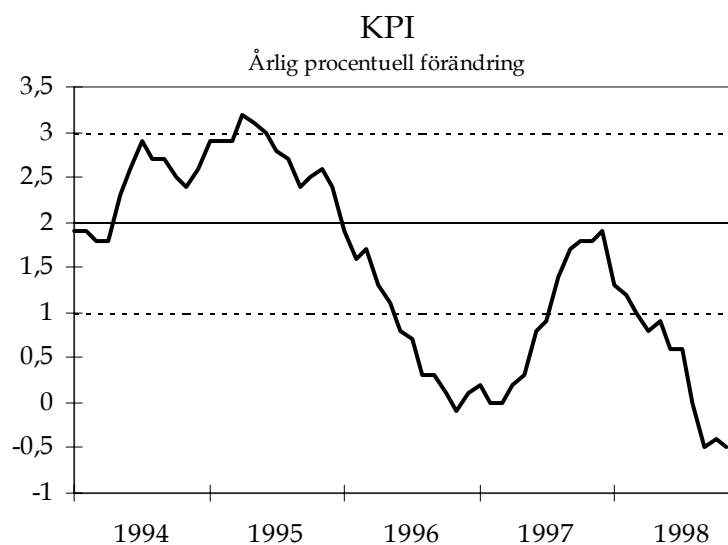
Marknadsräntorna förväntas falla ytterligare något under inledningen av år 1999 för att mot slutet av året börja stiga både i Sverige och i omvärlden i takt med en starkare ekonomisk tillväxt.

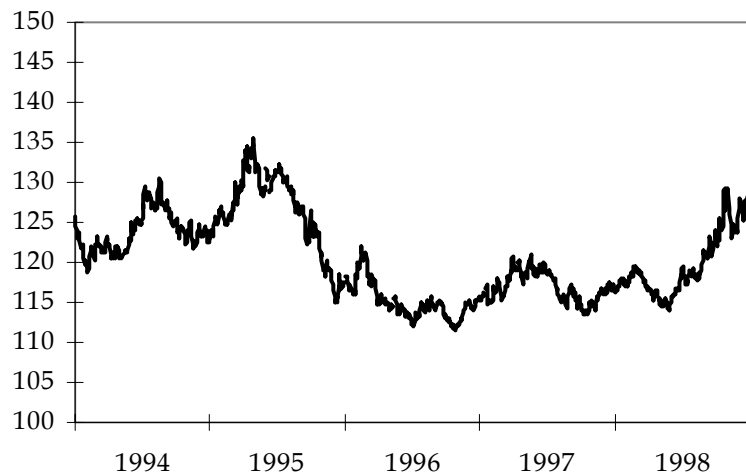
Genom att fortsatt bedriva en ekonomisk politik inriktad på låg inflation, överskott i de offentliga finanserna och i bytesbalansen, stärks förtroendet för den svenska ekonomin och därmed förbättras förutsättningarna för en långsiktigt stabil växelkurs. Deltagande i det europeiska växelkurssamarbetet ERM2 kan ses som ett naturligt steg vid ett eventuellt svenskt deltagande i valutaunionen.

Diagram 1: 10-årig obligationsränta 1994-1998

Diagram 2: Inflation 1994-1998

Diagram 3: ECU-index 1994-1998

Den svenska kronans växelkurs är flytande. Därför är en viss variation i valutakursen naturlig. Växelkursen har varierat under 1997 och 1998 utan att det finns någon entydig trend. Under hösten 1998 har kronan försvagats i samband med oron på de internationella finansmarknaderna. Försvagningen av kronan framstår som omotiverad med hänsyn till de ekonomiska grundförutsättningarna med god tillväxt, låg inflation, stabilt överskott i bytesbalansen och växande överskott i de offentliga finanserna.

Exporttillväxten har under 1998 försvagats jämfört med de senaste fyra åren, då exporten växte med i genomsnitt mer än 11 procent per år. Den svenska exporten till Asien har minskat kraftigt, vilket dock delvis har uppvägs av en fortsatt god exportutveckling till den europeiska marknaden. En förväntad avmattning i den internationella industrikonjunkturen under 1999 medför att tillväxten av den svenska exporten, som till stor del utgörs av verkstadsprodukter, bromsas upp ytterligare.

Den inhemska efterfrågan förutses vara tillväxtmotorn i den svenska ekonomin under prognosperioden. Efter flera år med mycket svag tillväxt finns nu förutsättningar för en god utveckling av hushållens disponibla inkomster. De sjunkande räntorna har bidragit till att hushållens förmögenhetsställning stärkts avsevärt under de senaste åren. De svenska hushållens förtroende för den egna ekonomins utveckling är obruten, trots den internationella oron. Efter flera år med svag konsumtionsutveckling finns ett uppdämt behov av bl.a. kapitalvaror. Den gynnsamma utvecklingen på arbetsmarknaden skapar tillsammans med lägre räntor förutsättningar för en god tillväxt av den privata konsumtionen.

Tabell 3 Ekonomiska förutsättningar
Procentuell förändring

	1997	1998	1999	2000	2001
<i>Försörjningsbalans</i>					
Privat konsumtion	2,0	2,7	2,5	2,5	2,0
Offentlig konsumtion	-2,1	1,5	0,9	0,6	0,6
Investeringar	-4,8	9,0	5,3	7,3	4,9
Lager	0,7	0,4	-0,3	-0,1	0,0
Export	12,8	5,5	4,4	6,0	4,9
Import	11,7	8,9	5,0	7,0	4,6
BNP	1,8	2,8	2,2	2,6	2,5
<i>Nyckeltal</i>					
Inflation, dec-dec	1,9	-0,2	0,5	1,3	2,0
Timplöneökning	4,5	3,3	2,9	3,2	3,0
Tioårig obligationsränta, nivå	6,6	5,0	4,4	4,7	5,1
Växelkurs, ECU-index	117,2	120,0	120,3	117,5	116,5
Sysselsättning	-1,0	1,4	0,9	1,0	1,0
Arbetslöshet, nivå i procent	8,0	6,6	5,9	5,3	4,7

Källa: Finansdepartementet.

Även investeringarna har, efter två års stagnation, vänt uppåt och fortsätter växa under prognosperioden. Näringslivets kapacitetsutnyttjande är högt och vinstnivån förhållandevis god. Industrins investeringar mattas dock av år 1999, till följd av den svagare exporten. Men det finns ett investeringsbehov för att möta den växande hemmamarknadsefterfrågan. Därtill väntas det ske en återhämtning av bostadsinvesteringarna, om än från en mycket låg nivå.

Sammantaget beräknas BNP växa med 2,8 procent år 1998 för att mattas till 2,2 procent år 1999. Med de angivna förutsättningarna beräknas tillväxten därefter ligga på 2½ procent per år.

Utvecklingen på arbetsmarknaden har varit oväntat stark under 1998. Statistik över lediga platser m.m. tyder på en fortsatt god utveckling den närmaste tiden. Avmattningen inom bl.a. industrin kommer dock att sätta spår i en svagare sysselsättningsstillväxt under loppet av 1999. För perioden därefter beräknas sysselsättningen växa i en årstakt på cirka 1 procent. Andelen öppet arbetslösa beräknas minska från i genomsnitt 6,6 procent år 1998 till 4,7 procent år 2001.

Offentliga finanser

År 1998 uppvisar de offentliga finanserna ett överskott för första gången på åtta år. Med den makroekonomiska utveckling som tecknats ovan beräknas överskottet ligga på en nivå runt 1 procent av BNP under år 1999, för att därefter, med nu beslutad politik, stärkas och år 2000 nå över 2 procent av BNP och år 2001 3 procent av BNP. Mätt enligt ENS-regler beräknas motsvarande andelar under dessa år ligga cirka en halv procentenhet lägre.

Skatteinkomsterna, som var tillfälligt höga under år 1998, faller under prognosperioden som andel av BNP, bl.a. till följd av beslutade skattesänkningar. Skattekvoten reduceras med nära två procentenheter fram till år 2001. Det förbättrade sparandet är således en följd av att utgifterna sjunker påtagligt som andel av BNP. Mätt i reala termer beräknas utgifterna år 2001 vara 2 procent lägre än under år 1998, varav en procentenhet förklaras av sjunkande ränteutgifter. Det är främst arbetsmarknadsrelaterade utgifter som minskar i takt med att arbetslösheten sjunker. Det underliggande eller strukturella sparandet ökar med ca 1 procent av BNP mellan 1998 och 2001. Finanspolitiken beräknas med nu planerad inriktning vara svagt expansiv under 1999 och svagt kontraktiv under 2000 och 2001.

Det lagstadgade balanskravet för kommuner och landsting, som gäller fr.o.m. år 2000, får till följd att sektorn som helhet väntas uppvisa ett finansiellt överskott. Detta har beräknats till närmare ½ procent av BNP.

Sparandefördelningen mellan staten och det allmänna ålderspensionssystemet påverkas under prognosperioden av den beslutade ålderspensionsreformen. Reformen får, fullt genomförd, till följd att ålderspensionssystemets inkomster stärks medan statens finansiella sparande försvagas i motsvarande grad. För att kompensera för detta har beslutats att det skall ske en överföring av medel från den allmänna pensionsfonden till staten för att amortera statsskulden. Storleken på denna överföring har inte fastställts, men i avvaktan på slutligt ställningstagande sker en överföring på 45 miljarder kronor vardera åren 1999 och 2000. I de kalkyler som redovisas i tabell 4 har gjorts ett beräkningstekniskt antagande att det därutöver sker en överföring på 235 miljarder kronor år 2001. Efter pensionsreformen beräknas, frånräknat de tillfälliga effekterna, den offentliga sektorns sparande år 2001 fördela sig så att staten har ett överskott på 0,6 procent av BNP, ålderspensionssystemet på 1,9 procent av BNP samt kommunerna ett överskott på 0,5 procent av BNP.

Till följd av överskotten reduceras den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld fr.o.m. år 1999. Skuldkvoten minskar därför påtagligt. Den antagna överföringen av medel från Allmänna pensionsfonden till staten bidrar till att reducera den konsoliderade bruttoskulden med drygt 3 procent av BNP.

Tabell 4 Offentliga finanser

Procent av BNP

	1998	1999	2000	2001
Inkomster	64,1	62,3	61,8	61,0
Skatter	55,4	54,5	54,3	53,9
Övriga inkomster	8,5	7,7	7,4	6,9
Utgifter	61,6	61,3	59,7	58,0
Transfereringar	28,5	28,1	26,9	26,0
Konsumtion och investeringar	27,4	28,3	28,4	28,1
Räntor	5,9	4,8	4,4	3,9
Finansiellt sparande	2,4	1,1	2,1	3,0
Staten	1,0	0,8	3,1	13,5
Ålderspensionssystemet	1,3	0,0	-1,5	-10,9
Kommunerna	0,0	0,3	0,5	0,5
Förändring i strukturellt finansiellt sparande	-0,4	-0,4	0,9	0,6
Finansiellt sparande enligt ENS	1,5	0,3	1,6	2,5
Konsoliderad bruttoskuld	74,2	71,4	66,7	58,0
Nettoskuld	19,4	16,8	14,0	10,6
BNP, nivå mdkr	1 808	1 865	1 938	2 019

Källa: Finansdepartementet.**VI Känslighetsanalys**

Sverige har en förhållandevis hög konjunktur- och tillväxtkänslighet i de offentliga finanserna. Det offentliga sparandet i Sverige har historiskt uppvisat stora variationer över konjunkturcykeln. Det förtjänas att understrykas att dessa svängningar till betydande del varit uttryck för en diskretionär kontracyklisk finanspolitik snarare än automatik i skatte- och transfereringssystemen.

I anslutning till 1998 års ekonomiska vårproposition och budgetpropositionen för 1999 redovisas ett antal känslighetsanalyser för de offentliga finanserna med avseende på en alternativ utvecklingsbana för den svenska ekonomin. Utgångspunkten för dessa känslighetsanalyser är att BNP-tillväxten under de närmaste åren blir svagare än beräknat samtidigt som gällande skatte- och utgiftsregler ligger fast. Enligt dessa kalkyler försämras det offentliga sparandet över en tvåårsperiod med motsvarande 0,5-0,6 procent av BNP för varje procentenhet som den reala BNP-nivån avviker från ett grundscenario. Kalkylerna visar även att de offentliga finanserna påverkas i olika utsträckning beroende på vilka faktorer som ligger bakom den svagare tillväxten. Skiftande sammansättning av BNP och olikheter i hur lönebildningen anpassas medför att skattebaser och offentliga utgifter påverkas på olika sätt. Allmänt sett har en

konjunkturedgång som genereras av en svagare internationell utveckling mindre effekt på de offentliga finanserna än om nedgången främst betingas av inhemska faktorer.

De offentliga finansernas känslighet för konjunktursvängningar har under det senaste decenniet nedbringats genom en rad beslut. En omfattande skattereform i början av 1990-talet reducerade marginalskatterna och därmed omfattningen på de stora stabilisatorer som tidigare varit inbyggda i inkomstbeskattningen. Balanskravet på kommuner och landsting begränsar möjligheten för dessa att lånefinansiera verksamheten under perioder med svag inkomstutveckling.

Enligt riktlinjerna för konvergensprogrammen skall dessa även redovisa känslighetskalkyler för de offentliga finanserna med avseende på räntenivån. En partiell beräkning av räntans effekter på de offentliga utgifterna visar att en procentenhet högre långränta medför att den offentliga sektorns ränteutgifter ökar med cirka 10 miljarder kronor, vilket motsvarar 0,5 procent av BNP. Den offentliga sektorns ränteinkomster stiger emellertid också, med cirka 5 miljarder kronor. Nettoeffekten för den offentliga sektorns finansiella sparande begränsas därför till cirka $\frac{1}{4}$ procent av BNP.